

KARMEN KENDA-JEŽ

VZHODNA ROVTARSKA NAREČJA V *SLOVENSKEM LINGVISTIČNEM ATLASU (SLA)*

COBISS: 1.01

[HTTPS://DOI.ORG/10.3986/JZ.31.2.08](https://doi.org/10.3986/JZ.31.2.08)

Vzhodna rovtarska narečja (horjulsko, škofjeloško in poljansko narečje), ki so se razvila na gorenjski narečni osnovi južne slovenščine, so bila med terenskim delom za SLA sorazmerno zgodaj popisana. Raziskave Tineta Logarja so se tu začele sredi 40. let, najmlajši študentski zapisi pa segajo v 80. oz. 90. leta prejšnjega stoletja. Ker nobeno izmed narečij še ni podrobno monografsko obdelano, so v prispevku predstavljena izhodišča za nadaljnje raziskave na podlagi glasovnega gradiva za SLA.

Ključne besede: narečna klasifikacija, geolingvistika, vzhodna rovtarska narečja, glasoslovje, *Slovenski lingvistični atlas (SLA)*

The Eastern Rovte Dialects in the *Slovenian Linguistic Atlas (SLA)*

The eastern Rovte dialects (the Horjul, Škofja Loka, and Poljane dialects), which developed on the Upper Carniolan dialect base of southern Slovenian, were documented relatively early during fieldwork for the *Slovenian Linguistic Atlas (SLA)*. Tine Logar's research began here in the mid-1940s, and the most recent student records date back to the 1980s and 1990s. Because none of the dialects have yet been described in detail, this article presents the starting points for further research based on the phonetic material for the SLA.

Keywords: dialect classification, geolinguistics, Eastern Rovte dialects, phonology, *Slovenian Linguistic Atlas (SLA)*

1 UVOD

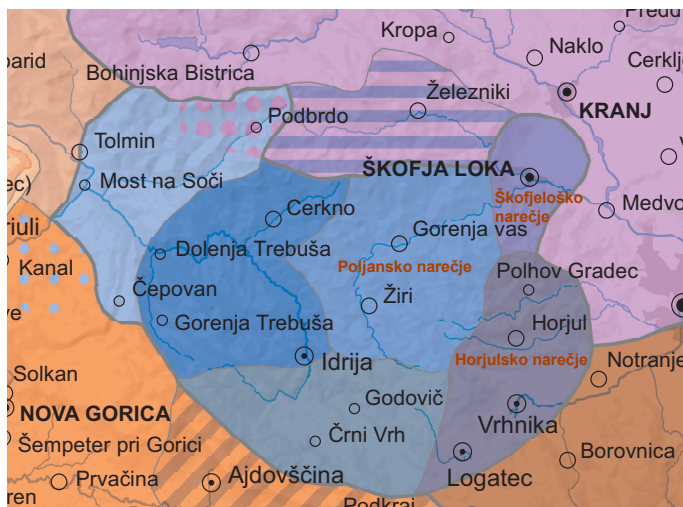
Rovtarska narečna skupina združuje zelo raznolika narečja, saj se je razvila drugotno, na stičišču obsoško-idrijske in gorenjske narečne ploskve. Na strukturne značilnosti tukajšnjih narečij so v večji meri kot drugod vplivali zunajjezikovni dejavniki – postopno naseljevanje prvotno redko naseljenega gozdnatega in hribovitega področja, predvsem pa doseljevanje oddaljenih slovenskih (koroških) in

Karmen Kenda-Jež ■ ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, Ljubljana ■ carmen.kenda-jez@zrc-sazu.si ■ <https://orcid.org/0000-0001-9950-5743>

Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega projekta *Temeljne raziskave za razvoj govornih virov in tehnologij za slovenski jezik* (J7-4642, 1. 10. 2022 – 30. 9. 2026) in raziskovalnega programa *Slovenski jezik v sinhronem in diahronem razvoju* (P6-0038, 1. 1. 2004 – 31. 12. 2027), ki ju financira ARIS. Temelji na raziskovalnih podatkih, ki se hranijo v repozitoriju Zenodo in so javno dostopni na povezavi <https://zenodo.org/records/17575085>.

nemških (bavarskih in tirolskih) kolonistov od 11. stoletja naprej (Ramovš 1931: 46–49; Ramovš 1935: 49; Rigler 1963: 53; Logar 1968: 159; Logar 1975: 11; Stanonik 1977: 293–295; Benedik 1995). Prikaz značilnosti vzhodnih rovtarskih govorov, ki so se izoblikovali na gorenjski narečni ploskvi (Rigler 1963: 29, 32–33, 35–38; Šekli 2018: 332–335, slika 1),¹ je nastal na podlagi analize gradiva za *Slovenski lingvistični atlas* (SLA), ker skuša odgovoriti na vprašanje, ali lahko geolingvistični popis glasovja na tem področju v dialogu z dosedanjimi ugotovitvami narečnih raziskav prinese kaj bistveno novega.

Slika 1: Vzhodna rovtarska narečja: izsek iz Karte slovenskih narečij (različica 2023), Škofje idr. 2023: 11

Obenem je to tudi nekakšna učna ura zgodovine razvoja slovenske dialektologije, saj so se terenske raziskave za SLA leta 1946 začele prav tu, s popisom Tine-ta Logarja, glavnega raziskovalca in govorca horjulskega narečja, v raziskovalni točki T176 Horjul. Zgodnji, tipajoči Logarjevi zapisi s popisom glavnih odrazov v sosednjih kontrolnih točkah, zasnovani kot uvodne terenske raziskave v vsaki raziskovalni točki, se precej razlikujejo od poznejših, strogo po vprašalnici opravljenih študentskih anket, in novejših dialektoloških zapisov, dinamika nadaljnega zapisovanja pa je bila ob zagotavljanju zemljepisne pokritosti odvisna tudi od novih ugotovitev, ki so jih take raziskave prinesle. Največ raziskovalne pozornosti na tem območju so bili tako proti koncu prejšnjega tisočletja deležni govori poljan-

¹ Na zahodu ležeče baško podnarečje, »genetsko gledano nadaljevanje selškega narečja« (Šekli 2018: 335), je bilo izločeno iz podrobnejše obravnave zaradi zemljepisne nestičnosti.

skega narečja zaradi sorazmerno poznega odkritja tonemskih nasprotij v govorih Žirovske kotline (Stanonik 1977).

Obravnava temelji na fonetični podatkovni zbirki, ki je bila v okviru projekta Temeljne raziskave za razvoj govornih virov in tehnologij za slovenščino (MEZZANINE) pripravljena v aplikaciji DIAtlas² za geolingvistični prikaz nestandardnih fonemov v slovenskih narečjih. Obsega 334 vzorčnih besed in 63 zbirnih vprašanj³ za posamezne odraze izhodiščnoslovenskih glasov po prenovljenem gramatičnem delu Vprašalnice za SLA, kakor ga je leta 1961 zasnoval Jakob Rigler (Arhiv 26-7/1962). Za starejše zapise je bilo gradivo dopolnjeno z enakimi vzorčnimi leksemi iz leksičnega dela vprašalnice, če so seveda obstajali. V tako dobljenem naboru so slabše zastopani odrazi nenaglašanih samoglasnikov. Pri nadaljnji obravnavi narečnega glasovja, zlasti pri pripravi fonetičnih zvezkov SLA bi bilo treba ta del gramatične vprašalnice smiselno razširiti s tistimi leksičnimi vprašanji, ki ne izkazujejo leksikalne diferenciranosti.

V prispevku je vsako narečje prikazano v petih razdelkih. V prvem je predstavljena struktura gradiva za SLA, v drugem odrazi sredinskih samoglasnikov kot izhodišče za genetsko narečno klasifikacijo, v tretjem odrazi nesplošno-slovenskih naglasnih umikov, v četrtem je opisan naglasni sestav, v petem pa so zbrane opombe k razširjenosti drugih glasovnih razvojev.

Prispevek sklepa kratek geolingvistični prikaz obsega arealov nekaterih za vzhodna rovtarska narečja značilnih glasovnih pojavov.

2 Geolingvistično podatkovno zbirko in aplikacijo DIAtlas na Oddelku za dialektologijo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU ob računalniški podpori podjetja Rubin geoinformatika d. o. o. razvijamo od leta 2022. Fonetični modul za analizo in prostorski prikaz glasovnih podatkov je bil zasnovan leta 2023.

3 Seznam brez podrazredov nenaglašanih samoglasnikov: V700 ā, V701 ȃ (zgodaj podaljšani), V702 â-, V703 -â, V704 ə (nenaglašeni), V720(a) ē, V720(b) è-, V720(c) -è, V720(č) ê̂ (kjer umik poznajo), V720(d) ę (nenaglašeni), V720(e) -e, V720a navadno neregularen refleks e, V721(a) ō, V721a navadno neregularen refleks o, V721(b) ò-, V721(c) -ò, V721(č) ô̂ (kjer umik poznajo), V721(d) q (nenaglašeni), V721(e) -q, V727 ě, V728 ě-, V729 -ě, V730 -ě (nenaglašeni), V730a ě pred r, V730b navadno neregularen refleks ě, V733A ō, V733B ò-, V733C ô̂, V734 -ò, V734a ô̂ (kjer umik poznajo), V735 ē, V736 è-, V736a ê̂, V737 -è, V737a ê̂ (kjer umik poznajo), V737b e (nenaglašeni), V742(a) ĭ, V742(b) ĭ-, V743 -i, V744 i (nenaglašeni), V745(a) ū, V745(b) ū-, V746 -ù, V747 u (nenaglašeni), V748(a) ā, V748(b) â-, V749 -ā, V750 a (nenaglašeni), V765(a) ĭ, V765(b) ĭ-, V765(c) -i, V765(č) ĭ (nenaglašeni), V765a ɣ. Zbrani raziskovalni podatki (samoglasniški odrazi v vzhodnih rovtarskih govorih) so objavljeni v repozitoriju Zenodo (Kenda-Jež 2025).

2 HORJULSKO NAREČJE

2.1 Gradivo

Zapise za vse obravnavane točke z izjemo T174 Vrhnika je v obdobju 1946–1953 opravil Tine Logar (T173 Logatec, T175 Mala Ligojna, T176 Horjul, T177 Polhov Gradec). Tudi študentski zapis govora Vrhnike Jelke Ravbar je iz leta 1959, iz obdobja pred prenovo gramatičnega dela vprašalnice. Iz sedanje mreže krajev je bila izločena točka Vrzdenec (nekdanja točka 157), zunaj mreže krajev sta bila zapisana govora Blatne Brezovice in Žažarja. Gradivsko je torej med vsemi tu obravnavanimi narečji horjulsko v podatkovni zbirki najslabše zastopano. Ponovljeni (popolni) zapis za T176 Horjul iz leta 1983 in fonološki opis, ki je nastal na podlagi narečnega gradiva za OLA (Logar 1981), tako ostajata glavna vira za povzemalne opise lastnosti horjulskega narečja (npr. Logar ²1993: 117–118; 1996: 408–409; Šekli 2018: 334).

Pri terenskem delu za T172 Logatec so bili na območju predpostavljene »logaškega govora« (Ramovš 1931: 24 in karta; 1935: 101–105) do meje s poljanskim narečjem opravljeni še kontrolni popisi glavnih odrazov v krajih Petkovec, Rovte, Grčarevec, Logatec, Rovtarske Žibrše, Vrh Svetih Treh Kraljev, Hlevišje, Šentjošt nad Horjulom, Lavrovec, Smrečje in Butajnova (izsledki teh raziskav so delno predstavljeni v Logar 1959).

2.2 Odrazi sredinskih samoglasnikov

V horjulskem narečju ni prišlo do popolnega sovpadu sredinskih ejevskih in ojevskih samoglasnikov zaradi odraza *-u:* < **-ō*. Na videz izoliran otok dvoglasniških odrazov za **ō-*, **ē*, **è-*, **ē*, **è-*, **ē-* in **ò-* (preglednica 1), vzporeden z odrazi v poljanskem narečju oz. tistimi, ki jih je za nekdanji logaški govor opisal Ramovš (1935: 101), je lažje razločljiv z zgoraj omenjenimi Logarjevimi mikroraziskavami na področju zahodno od Vrhnike, ki kažejo na prehoden pas govorov z dvojničnimi odrazi (slika 2). V Logarjevem zapisu za T173 Logatec dvoglasniški odrazi nastopajo izjemoma (npr. *uzièu* = vzel, ~ *kulièsa*, *γrièm*), medtem ko so v dodatnem tipajočem zapisu iz leta 1953 veliko pogostejši.

Preglednica 1a: Odrazi slovenskih sredinskih samoglasnikov v horjulskem narečju⁴

Izhodiščno splošnoslovensko	*ē	*ē-	*ō	*ō-	*ē	*ē-	*ē	*ē-	*ō	*ō-	*ā	*ā-
Gorenjska narečna ploskev	*ē ₂	*ē ₂ -	*ō ₂	*ō ₁ -	*ē ₁ -	*ē ₁ -	*ē ₁ -	*ē ₁ -	*ō ₁ -	*ō ₁ -	*ā-	*ā-
T173 Logatec	ē:	ē:	o:/-u:	o:	ē:	ē:	ē:	ē:	o:	o:	a:	a:
T174 Vrhnika	ē:	ē:	o:/-u:	uo:	īē:	īē:	īē:	īē:	uo:	uo:	a:	a:
T175 Mala Ligojna	ē:	ē:	o:/-u:	o:	ē:	ē:	ē:	ē:	o:	o:	a:	a:
T176 Horjul	ē:	ē:	o:/-u:	o:	ē:	ē:	ē:	ē:	o:	o:	a:	a:
T177 Polhov Gradec	ē:	ē:	o:/u:	o:	ē:	ē:	ē:	ē:	o:	o:	a:	a:

Preglednica 1b: Odrazi slovenskih sredinskih samoglasnikov v horjulskem narečju – gradivo

Točka	*ē	*ē-	*ō	*ō-	*ē	*ē-	*ē	*ē-	*ō	*ō-	*ā	*ā-
T173	mlé:k	bré:za	nò:č/masù:	nò:sm	pé:č	sé:dm	pé:tk	pré:dla	m ^u ž	yó:ba	wà:s	mà:še
T174	mlé:k	bré:za	nò:č/lépù:	núó:sam	pié:č	sié:dm	pié:tk	/	múò:ž	yúó:ba	wà:s	má:še
T175	mlé:k	bré:za	nò:č/mesù:	nò:sm	pé:č	sé:dm	pé:tk	pré:dla	mò:ž	yó:ba	wà:s	má:še
T176	mlé:k	bré:za	nò:č/misù:	nò:sm	pé:č	sé:dm	pé:tk	dé:tale	mò:ž	yó:ba	uà:s	má:šā
						sé:dm					và:s	má:še
T177	mlé:k	bré:za	nú:č/mesù:	nò:sm	pé:č	sé:dm	pé:tk	pré:dla	mò:ž	yó:ba	và:s	má:še

Slika 2: Tine Logar (1953), Preglednica odrazov sredinskih samoglasnikov v govorih zahodno od Horjula med Logatcem in Butajnovno

4 Tabelarni prikaz je prevzet po Šekli 2018: 315–349. Sivinsko so obarvana polja z odrazi, ki se razlikujejo od pričakovanih, in polja z dvojničnimi odrazi. Ležeče so natisnjena imena raziskovalnih točk, katerih gradivo je najpogosteje obravnavano kot zgled za posamezno narečje, tudi v preglednici z odrazi narečij, ki so se izoblikovala na gorenjski narečni ploskvi (Šekli 2018: 335). V preglednici so prikazani zbirni podatki, medtem ko izbrano vzorčno gradivo lahko še dodatno izkazuje primere posamične variabilnosti. Če je bilo le mogoče, je bil za prikaz izbran en sam vzorčni leksem.

2.3 Nesplošnoslovenski naglasni umiki

Odrazi za umik na prednaglasno kračino so pretežno dvoglasniški, enoglasniški odrazi se pojavljajo v Logatcu in Polhovem Gradcu⁵ (T173 *tě:ta*,⁶ *k"ó:tu* : T174 *tjěta*, *kuótu*, T175–T177 *tjǎta*, *kuǎtu* oz. po novjšem zapisu v T176 *tjěta*, *kvātu*). Odras za umik na prednaglasno nadkračino je *ǎ* (*mǎyla*, *stǎbǎr*). Za mlajši umik naglasa z zadnjega kratkega odprtega in zaprtega zloga prim. T173 *vęsǎk*, T174 *bęyǎt* : T175 *buǎyat*, T176 *bayǎt*, *bǎyat*, T177 *bǎyat*.

2.4 Naglasni sestav

Narečje pozna kolikostna in tonemska nasprotja, tonemska nasprotja na kratkih zlogih so nastala po naglasnem umiku s končne kračine (gradivo v 2.3).

2.5 Opombe k razširjenosti drugih glasovnih razvojev

Obseg sicer popolnega akanja je omejen v T173: prednaglasno *o*, *a*, *u* (*nosńice*, *rokě:*, *kǎmò:uc*, *lapà:ta*, vendar *kulě:sa*, *ęusě:nca*). Za sorazmerno omejen areal prednaglasnega ikanja prim. 4.2. Na celotnem področju je razširjen preglas *a* > *e* za funkcijsko mehkiimi soglasniki (*svě:če*, *má:še*, *vě:že*, T173 *kúxǎe* = kuhinja). Zgodnji zapisi v T173, T175–T176 še pričajo o nosnem odrazu (*ĩ*) danes prevladujočega *ĩ* < **ĩ* oz. njegovem vplivu na sosednje samoglasnike (npr. T173 *kǎĩn*, *cũĩč* = cunja, T174 *kuò:ĩn*, T175 *kuǎĩ*, T176 *kuǎĩ*, *kvǎĩ*, T177 *kuǎĩ*), **ĩ* > *l* (*zě:le*, T174 *zǎle*, *pò:le*, T177 *pù:le*), *l* pred zadnjimi samoglasniki je ohranjen na celotnem področju (*lǎ:n*, *xlǎ:pc*, *ęhǎ:x*, T176 *čǎl* = čelo).

3 ŠKOFJELOŠKO NAREČJE

3.1 Gradivo

Tine Logar je v prvem obdobju terenskega dela na območju vzhodnih rovtarskih govorov leta 1948 zapisal samo govor Zgornjih Bitenj. Njegovemu so sledili še trije študentski zapisi (Matko Oman 1963; Katjuša Kopač 1971; Helena Križnar 1972). Zapisa za preostali dve točki sta nastala leta 1960 (T186 Žabnica, Alenka Oblak) oz. 1971 (T185 Pungert, Francka Benedik). Iz sedanje mreže krajev je bila izločena raziskovalna točka Godešič (nekdanja točka 175a), zunaj mreže krajev je nastal popis za Suho. Sodobni opis škofjeloškega narečja se je izobliko-

5 Prim. T173 *tě:be*, *lò:nc*, *kó:tu*, *kó:za*, T177 *nó:ęxa* in Logarjev pripis v tem zvezku: »pri sekund[arno] naglašenem *e* se pogosto poleg *ǎ* sliši tudi *e* [!] po gorenjskem«.

6 Zaradi primerljivosti so vsi zgledi zapisani v enotni, vendar še ne standardizirani slovenski narečni fonetični transkripciji (prim. Kenda-Jež 2023: 30–35). Pri zapisu dvoglasnikov so upoštevana načela o njihovi poenostavitvi, uporabljena za pripravo fonetičnih kart pri projektu (dolžina samoglasniških sestavin se označuje samo pri dvoglasnikih z drsniki, pridvignjenost znakov (kot oznaka oslabiljene artikulacije dvoglasniških sestavin) v zapisu ni upoštevana).

val skozi dialektološke obravnave Francke Benedik (1981; 1995; 1997; 2006). Osrednji vir podatkov je Fonološki opis govora vasi Pungert (1997).

3.2 Odrazi sredinskih samoglasnikov

Ob tako rekoč neproblematičnem naboru odrazov (preglednica 2) izstopa gorenjska fonetična podoba ejevskega in ojevskega glasovja v T187 Zgornje Bitnje. Kljub štirim zapisom (od katerih sta dva študentska označena kot nezanesljiva) je zgolj na podlagi vprašalničnega gradiva težko presojati o sistemskih lastnostih govora, saj visoke stopnje variabilnosti odrazov ni mogoče pripisati samo različni usposobljenosti zapisovalcev (npr. fonetično dolgi/kratki visoki samoglasniki, soglasniški odrazi γ/g , l/w pred zadnjimi samoglasniki (švapanje), dvojnični odrazi za nenaglašena e in o itd.).

Preglednica 2a: Odrazi slovenskih sredinskih samoglasnikov v škofjeloškem narečju

Izhodiščno splošnoslovensko	* $\bar{e}$	* $\bar{e}$ -	* $\bar{o}$	* $\bar{o}$ -	* $\bar{e}$	* $\bar{e}$ -	* $\bar{e}$	* $\bar{e}$ -	* $\bar{o}$	* $\bar{o}$ -	* $\bar{a}$	* $\bar{a}$ -
Gorenjska narečna ploskev	* $\bar{e}_2$	* $\bar{e}_2$ -	* $\bar{o}_2$	* $\bar{o}_1$ -	* $\bar{e}_1$ -	* $\bar{e}_1$ -	* $\bar{e}_1$ -	* $\bar{e}_1$ -	* $\bar{o}_1$ -	* $\bar{o}_1$ -	* $\bar{a}$ -	* $\bar{a}$ -
T185 Pungert	é: ⁷	é:	ó:	ó:	é:	é:	é:	é:	ó:	ó:	a:	a:
T186 Žabnica	é:	é:	ó:	ó:	é:	é:	é:	é:	ó:	ó:	a:	a:
[T187 Zgornje Bitnje]	ɛ:	ɛ:	ɔ:	ɔ:	ɛ:	ɛ:	ɛ:	ɛ:	ɔ:	ɔ:	a:	a:

Preglednica 2b: Odrazi slovenskih sredinskih samoglasnikov v škofjeloškem narečju – gradivo

Točka	* $\bar{e}$	* $\bar{e}$ -	* $\bar{o}$	* $\bar{o}$ -	* $\bar{e}$	* $\bar{e}$ -	* $\bar{e}$	* $\bar{e}$ -	* $\bar{o}$	* $\bar{o}$ -	* $\bar{a}$	* $\bar{a}$ -
T185	m'lě:k	b'rě:za	'nò:č	'nò:sɿ	'pě:č	'sě:dɿ 'sě:dɿ	'pě:tk	'dě:tila	'mò:ž	'yó:ba	'va:s	'ma:ša
T186	m'lě:k	b'rě:za	'nò:č	'nò:sɿ	'pě:č	'sě:dɿ	'pě:tk	'p'rě:dla	'mò:ž	'yó:ba	'wa:s	'ma:ša
[T187]	m'lě:k	b'rě:za	'nɔ:č	'nɔ:sɿ	'pɛ:č	'sɛ:dɿ 'sɛ:dəm	'pɛ:tk	'dɛ:tela	'mɔ:š	'yɔ:ba	'wa:s	'ma:ša

Na Karti slovenskih narečij (Logar – Rigler 1983) je kraj Bitnje (brez delitve na Spodnje in Zgornje) umeščen v škofjeloško narečje, tako kot vse od Ramovševe karte naprej (Ramovš 1931: 30, 47, v Ramovš 1935: 99 so Zgornje Bitnje izrecno navedene kot zadnji kraj škofjeloškega narečja). Že opomba v Logarjevem zapisu za SLA – »Spodnje Bitnje: za dolgi $\bar{e}$ ima $\bar{i}/\bar{e}$ « – in pripisi na listkih za samoglasniške odraze, npr. V733.01 * $\bar{o}$: $\bar{o}/\bar{o}$ v Sp. Bitnjem!, V735.01 * $\bar{e}$: $\bar{e}/\bar{e}$ Sp. Bitnje!, pa kažejo, da se govora obeh krajev v odrazih sredinskih samoglasnikov razlikujeta. F. Benedik (1981: 2) je mejo škofjeloškega narečja v smeri proti Kranju postavila v Spodnjih Bitnjah.

7 V preglednici M. Šeklija (2018: 335) sta za [é:] in [ó:] zapisana fonologizirana /i:/ in /u:/ po fonološkem opisu govora vasi Pungert F. Benedik (1997: 157).

3.3 Nesplošnoslowenski naglasni umiki

Odraza za umik na prednaglasno kračino sta *e: in o:* (T185–T187 *'te:ta*, T185–T186 *'ko:tu*, T187 *'ko:to*). Odraza za umik na prednaglasno nadkračino sta *e* (T185 *'meyla*, *s'teber*, T186 *'meyla*, *s'tebər*) in *ə* (T186 ~ *'məyla*, T187 *'məyla*, *s'təbər*, *s'təbər*).

3.4 Naglasni sestav

Narečje je netonemsko, pozna kolikostna nasprotja na naglašanih zlogih, razredi kratkih naglašanih samoglasnikov so sicer pomnoženi s skrajšanjem visokih samoglasnikov in naglasnimi umiki na prednaglasno nadkračino, vendar je po Benedik (1997: 158) za razlikovanje med samoglasniki v kolikostnem paru pomembnejša kakovost samoglasnika.

3.5 Opombe k razširjenosti drugih glasovnih razvojev

Stopnja samoglasniškega upada je med najvišjimi v slovenskih narečjih (Benedik 1991). Ob splošnem ejevskem ikanju (prim. 4.2) sta za T185–T186 značilna prednaglasno ukanje (*ku'lè:n* : T187 *ko'lē:n*) in ponaglasno akanje, tudi v izglasju (*ja:γada*, TOed *'miza* : T187 *ja:γada* ~ *ja:γada*, TOed *'mizo* ~ *'mi:zo*). Soglasniški razvoji: **l > l* (*la:n*, *x'la:pc*, T187 ~ *x'la:pəc*, *g'lux*, *γ'lux*, *γ'lu:x*, *č'e:l* ~ *č'e:u* = čelo), **ĭ > l* (T185–T186 *zè:le*, *pò:le*, T187 *zē:le*, *pō:le*), **ń > n* (T185 *'sa:ne* = sanje, *'kon*, T186 *'kən*, T187 *'kon*, *'ko:n*).

4 POLJANSKO NAREČJE

4.1 Gradivo

Tine Logar je v letih 1947 in 1948 zapisal govora za T181 Poljane nad Škofjo Loko in T183 Javorje. Iz zgodnejšega obdobja sta še zapisa za T180 Leskovača (1966) in T184 Gabrk Barbare Fojkar (1964), ki ne beležita tonemskih nasprotij.⁸ Po zapisu Marije Stanonik za T178 Dobračeva in njenem odkritju tonemskih nasprotij v poljanščini so nastali še trije popisi, ki so poskušali upoštevati nove ugotovitve, in sicer za T179 Lučine (Marija Jurjevič, 1982), T181 Poljane nad Škofjo Loko (Romana Debeljak, 1990) in T182 Bukov Vrh (Marija Rupar, 1982). Kot dodatno gradivo k T181 je v zvezkoteke SLA shranjen zapis za Gorenjo vas pri Poljanah (1946, 1952), ki pa se glasovno ne ujema s stanjem v T181 in ni uporabljen za geolingvistični prikaz. Iz sedanje mreže krajev je bila izločena še raziskovalna točka Žiri (nekdanja točka 156), zunaj mreže krajev so bili opravljeni zapisi za Butajново, Log nad Škofjo Loko in Zabrežnik. Dodatna pozornost je bila namenjena predvsem raziskavam prozodičnih možnosti v žirovskem krajevnem govoru oz. pojavom navzkrižne metatonije, nastanku novih tonemskih nasprotij in raziskavam tona na dolgih nenaglašanih zlogih (Stanonik

⁸ Kar se ohranja v (tukajšnjem) fonetičnem zapisu do morebitnih drugačnih ugotovitev na terenu.

1977; Greenberg 1987: 183; Beguš 2011; Beguš – Jurgec 2021). Fonološki opis za T182 Bukov vrh je na podlagi gradiva za SLA napisala Francka Benedik (1989).

4.2 Odrizi sredinskih samoglasnikov

Poljansko narečje opredeljuje posebni dvoglasniški odrazi za *ò-, *ē, *è-, *ē̄, *ē̄-, *ē̄ in *ē̄-, »značilni[...] za sosednjo obsoško-idrijsko ploskev« (Šekli 2018: 335). Od tega s sovpadom vseh ejevskih in ojevskih samoglasnikov (preglednica 3) odstopata dva govora, v T184 Gabrk se ta ujema z gorenjskim enoglasniškim modelom, v T180 Leskova pa so samoglasniki sovpadli v dvoglasnika *iē* in *uo*.⁹

Preglednica 3a: Odrizi slovenskih sredinskih samoglasnikov v poljanskem narečju

Izhodiščno splošnoslovensko	*ē̄	*ē̄-	*ō̄	*ō̄-	*ē̄	*ē̄-	*ē̄	*ē̄-	*ō̄	*ō̄-	*ā̄	*ā̄-
Gorenjska narečna ploskev	*ē̄ ₂	*ē̄ ₂ -	*ō̄ ₂	*ō̄ ₁ -	*ē̄ ₁	*ē̄ ₁ -	*ē̄ ₁	*ē̄ ₁ -	*ō̄ ₁	*ō̄ ₁ -	*ā̄	*ā̄-
T178 Dobračeva (Žiri)	ē̄: ¹⁰	ē̄:	ô̄:	uo	ie	ie	ie	ie	uo	uo	a:	a:
T179 Lučine	ē̄:	ē̄:	ô̄:	uo	iē	iē	iē	iē	uo	uo	a:	a:
T180 Leskova	iē	iē	uo	uo	iē	iē	iē	iē	uo	uo	a:	a:
T181 Poljane nad Škofjo Loko	ē̄:	ē̄:	uo/ô̄:	uo	ie/iē ¹¹	ie/iē	ie/iē	ie/iē	uo/uo	uo/uo	a:	a:
T182 Bukov Vrh	ē̄:	ē̄:	ô̄:	uo	iē	iē	iē	iē	uo	uo	a:	a:
T183 Javorje	ē̄:/ē̄:	ē̄:/ē̄:	uo/ô̄:	uo	iē	iē	ie	ie	uo	uo	a:	a:
T184 Gabrk	ē̄:	ē̄:	ô̄:	ô̄:	ē̄:	ē̄:	ē̄:	ē̄:	ô̄:	ô̄:	a:	a:

Preglednica 3b: Odrizi slovenskih sredinskih samoglasnikov v poljanskem narečju – gradivo

Točka	*ē̄	*ē̄-	*ō̄	*ō̄-	*ē̄	*ē̄-	*ē̄	*ē̄-	*ō̄	*ō̄-	*ā̄	*ā̄-
T178	<i>ml̥è:k</i>	<i>br̥è:za</i> <i>brieza</i>	<i>nò:č</i>	<i>nùos̩</i> <i>nùos̩m̩</i>	<i>pièč</i>	<i>sieny</i>	<i>pietk</i>	<i>diètele</i>	<i>mùoš</i>	<i>γuòba</i>	<i>và:s</i>	<i>mà:še</i>
T179	<i>ml̥è:k</i>	<i>br̥è:za</i>	<i>nò:č</i>	<i>nùos̩</i>	<i>pièč</i>	<i>sièd̩</i>	<i>pietk</i>	<i>diètala</i>	<i>mùož</i>	<i>γuòba</i>	<i>và:s</i>	<i>mà:ša</i>
T180	<i>m̥lièk</i>	<i>b̥rièza</i>	<i>'nuoč</i>	<i>'nuos̩m̩</i>	<i>'pièč</i>	<i>'sièd̩m̩</i>	<i>'pietk</i>	<i>'diètela</i>	<i>'muož</i>	<i>'γuòba</i>	<i>'va:s</i>	<i>'ma:ša</i>
T181	<i>tr̥èpx</i> <i>ml̥è:k</i>	<i>brièza</i> <i>br̥è:za</i>	<i>nuòč</i> <i>nò:č</i>	<i>nuós̩m̩</i> <i>nuòs̩m̩</i>	<i>mièd</i> <i>pièč</i>	<i>sièd̩</i> <i>sièd̩m̩</i>	<i>piètk</i> <i>pietk</i>	<i>diètela</i>	<i>mùož</i>	<i>γuòba</i>	<i>wà:s</i>	<i>mà:ša</i>
T182	<i>ml̥è:k</i>	<i>br̥è:za</i>	<i>nò:č</i>	<i>nùos̩</i>	<i>pièč</i>	<i>sièd̩</i>	<i>pietk</i>	<i>diètela</i>	<i>mùož</i>	<i>γuòba</i>	<i>và:s</i>	<i>mà:ša</i>
T183	<i>tr̥èpx</i>	<i>br̥è:za</i>	<i>nuòč</i>	<i>kuòža</i>	<i>pièč</i>	<i>sièd̩m̩</i>	<i>pietk</i>	<i>pr̥è:st</i>	<i>mò:ž</i>	<i>γuòba</i>	<i>wà:s</i>	<i>mà:ša</i>
T184	<i>m̥l̥è:k</i>	<i>b̥r̥è:za</i>	<i>'nò:č</i>	<i>'nò:s̩m̩</i>	<i>'p̥è:č</i>	<i>'s̥è:d̩m̩</i>	<i>'p̥è:tk</i>	<i>'d̥è:tela</i>	<i>'mò:ž</i>	<i>'γò:ba</i>	<i>'va:s</i>	<i>'ma:ša</i>

9 Odras *ie* se izjemoma pojavlja tudi v zapisih Tineta Logarja za T181 Poljane nad Škofjo Loko (*liet* = leto) in T183 Javorje (*nuoč*).

10 V preglednici M. Šeklija sta po Stanonik 1977 namesto [ē̄:] in [ô̄:] zapisana /ē̄:/ in /ô̄:/. Fonetična vrednost je opisana samo pri ejevskem glasu: »zelo ozek ē̄, ki ga domačini slišijo kot *i*« (Stanonik 1977: 301).

11 Dva zapisovalca, Logar 1947b *ie*, *uo*, Debeljak 1990 *iē*, *uo*.

Govor v T184 Gabrk ne pozna krajšanja dolgih *i* in *u*, umik cirkumfleksa (z ohranjenjo ponaglasno dolžino) pa najpogosteje nastopa kot dvojnica (prim. Red *'pesti* ~ *'pesti:*, *'yolq:b*, *'utrq:b* ~ *ut'rq:be*, *zu'bq:* ~ *'zobje* = zobje (Imn), *tes'tq:* ~ *'test*, *'večq:r* ~ *ve'čq:r*) : *ce'di:t*, *zgre'ši:t*, *te'lq:*, *sr'čq:*.

4.3 Nesplošnoslovenski naglasni umiki

Umik na prednaglasni *e* ima enoten odraz *e:* (T178–T179, T181–T182 *té:ta*, T180 *'te:ta*, T183 *tè:ta*, T184 *'te:ta*), umičnonaglašeni *o* pa ima v T178 odraz *a:* (*ká:tu*), v T180 odraz *a* (*'katu*), v T179, T181–T184 pa *o:* (*kó:tu* oz. *kò:tu* v T183 in *'ko:tu* v T184). Odrazi za umik na prednaglasno nadkračino so *q* (T178 *'mqyla*, *s'tqbər*), *o* (T179 *'moyla*, *s'tobar*, T180 *'moyla*, *s'tobər*, T181, T183 *'moyla*, *s'tobar*) in *q* (~ T181, T182 *'mqyla*, *s'tqbar*), v T184 tudi *e* (*'moyla* : *s'tebar*). Za mlajši umik naglasa z zadnjega kratkega zaprtega zloga prim. T178 *'bqyat* ~ *bá:yat*, *'vesqk*, T179 *'boyat*, *'vesok*, T180 *'bayat*, *'vesak*, T181–T182¹² *'boyat*, *'veso:k*, T183 /, *'vesok*, T184 *'boyat*, *ve'sok*.

V poljanskem narečju je bil umik cirkumfleksa izveden z dolgih zadnjih, predzadnjih in predpredzadnjih zlogov, dolžina nekda naglašene zloga pa je pri umiku z izjemo zadnjega odprtega zloga ohranjena (Stanonik 1977: 296; Benedik 1989: 32–33; Beguš 2011: 20 z zgledi *'večiè:r*, *'večiè:ra*, *'kapù:žema*). V okviru tega prozodičnega sestava je po metatoniji v T183 potrjen tudi umik novega dolgega akuta (*'žəpa:n*, *'kova:č*) oz. starega akuta s sredinskega zloga v trizložnicah (*'žele:z*, *'keri:t* = korito) (Gostenčnik 2018a: 75–76).

4.4 Naglasni sestav

Narečje pozna kolikostna nasprotja na naglašanih in nenaglašanih zlogih ter tonemska nasprotja na dolgih naglašanih in ponaglasnih zlogih.¹³ Zaradi navzkrižne metatonije v predzadnjem zlogu so besede z izvorno akutskim tonemom cirkumfleksirane, tiste s cirkumfleksnim tonemom pa akutirane (Stanonik 1977: 297–299; Beguš 2011: 21 z zgledom Ied *krà:wa* : Oed *krá:wa*). Natančnejše raziskave tonemskih nasprotij so doslej potekale v žirovskem krajevnem govoru, dejanski areal tonemskega naglaševanja v poljanskem narečju pa še ni bil natančno določen.¹⁴ Pozno odkritje in težave pri določanju vrednosti tonemov so močno vplivali tudi na stanje gradivske zbirke SLA za poljansko narečje.¹⁵ Na karti Tonemski in netonemski govori (Škofic – Šekli – Kenda-Jež 2023: 15)

¹² Za *bogat* v Logar 1947b ni ustreznih podatkov.

¹³ Tonem ponaglasnega zloga je odvisen od položaja v besedi: v zadnjem in predpredzadnjem naj bi bil cirkumfleksiran, v predzadnjem pa akutiran (Beguš 2011: 20).

¹⁴ Prim. Stanonik (1977: 296): »v dolgih zlogih [pozna] tonemska nasprotja vsaj še žirovski govor, če ne tudi ostala poljanščina, kot pričajo primeri ob meji z njo.«

¹⁵ Prim. Fonološki opis za T182 Bukov Vrh, Benedik 1989: »Tonemskost dolgih nenaglašanih samoglasnikov je še neraziskana, obstaja pa možnost, da so tudi tu tonemske opozicije.«

so kot tonemski govori brez metatonije označeni govori v T180, T183 in T184, čemur po gradivu pogojno ustreza samo zapis v T183, medtem ko sta T180 in T184 zapisana kot netonemska govora. Za proučevanje prozodije teh govorov kot celote bi bilo nujno ponoviti raziskave v vseh raziskovalnih točkah.

4.5 Opombe k razširjenosti drugih glasovnih razvojev

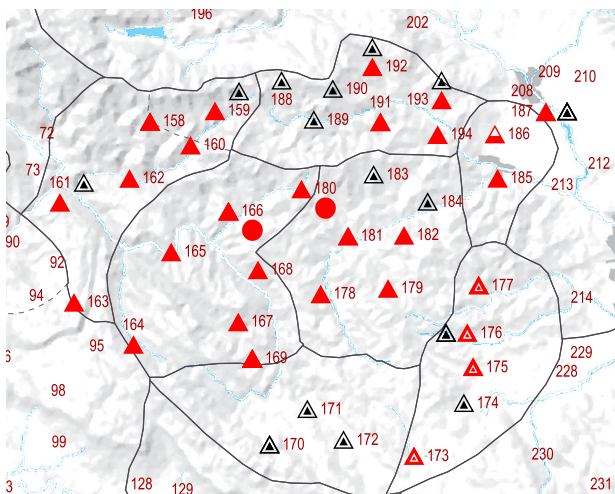
Akanje je popolno samo v T178, prednaglasni *o* je ohranjen v T179–T183, za T184 je značilno prednaglasno ukanje (T178 *kə̀lè:n*, T179 *kolè:n*, T180 *ka'liən*, T181 *kolè:n/kolè:n*, T182–T183 *kolè:n*, T184 *kulè:n*. Odras **-ò* je ajevski v T178 in T180 (*ʔpət* oz. *ʔpad*, drugod *ʔpod* (T179, ~ T181, T183–T184), *ʔpəd* (T181–T182)). Ponaglasno akanje je splošno. Preglas *a > e* za funkcijsko mehkiimi soglasniki je omejen na T178 (*svè:če*, *mà:še*, *čə'pine* = črepinja). *l* je ohranjen v T179–T180 (*là:n*, *xlà:pc*, *ɣ'lux*), medtem ko ima *l* v T178 drugačno distribucijo. Za položaj pred zadnjimi samoglasniki Stanonik (1977: 304–305) navaja: *ka'sila*, *lò:ĩ*, *ʃil* = šilo : del -l *'kasiu* = kosil, *bó:una*, v trenutni fonetični podatkovni zbirki pa so primeri z *l* pred sprednjimi samoglasniki (tudi omenjeni v Stanonik 1977: 305), npr. *'lipa*, *lená:ba*, *pliešem*, *'list* itd. pogostejši od pojavitev pred zadnjimi, npr. *ɣ'lux*, *mlà:j*, *lq'pina* = lupina, *khìop*. *í > i* (T178 *ziēle*, T179 *ziēle*), *il* (T181 *'zeile*, T182 *zè:ile*), *n̂ > n*, *in* (T178 *kuò:jn*, T179 *'kojn*, T180 *'kojn*, T181 *'kojn*, *'kojn*, T182 *'kojn*, T183–T184 *'kojn*).

5 VZHODNI ROVTARSKI GOVORI: GEOLINGVISTIČNI PRIKAZ

Za prikaz na jezikovnih kartah so izbrani areali po obsegu in pomenu zelo različnih jezikovnih pojavov. Na prvi karti je prikazan obseg krajšanja visokih samoglasnikov v rovtarski narečni skupini, na drugi je preverjen dejanski obseg ejevskega ikanja, na tretji pa je opozorjeno na doslej morda premalo opaženi areal izglasnih zvonečih zapornikov v vzhodnih rovtarskih narečjih.

5.1 Krajšanje dolgih naglašanih visokih samoglasnikov je po Riglerju (1963: 62–63) »en[a] najpomembnejših inovacij, ki obenem z izgubo intonacijskih opozicij tvori osnovo [...] splošnemu akustičnemu vtisu rovtarščine«. Areal je skorajda prekriven z območjem rovtarskih narečij z izjemo nekaterih robnih govorov. Do krajšanja ni prišlo v črnovrškem narečju, po drugi strani pa areal sega tudi v selško narečje gorenjske narečne skupine. Ob zgodnjih raziskavah je v horjulskih točkah Logar odraza zapisoval kot nadkračino, vendar naj bi po njegovem takratnem slušnem vtisu nadkratki samoglasniki nastali samo »iz dolgih rastočih na nekdanjih dolgih akutiranih *ī* in *ū* v odprtih zlogih« (Logar 1959: 4), kar pozneje ni bilo potrjeno. Na karti je takrat zabeležena glasovna vrednost posebej

označena. Dvojnica z dolžino v T176 je fonologizirani zapis istega fonetično krajšega samoglasnika.¹⁶

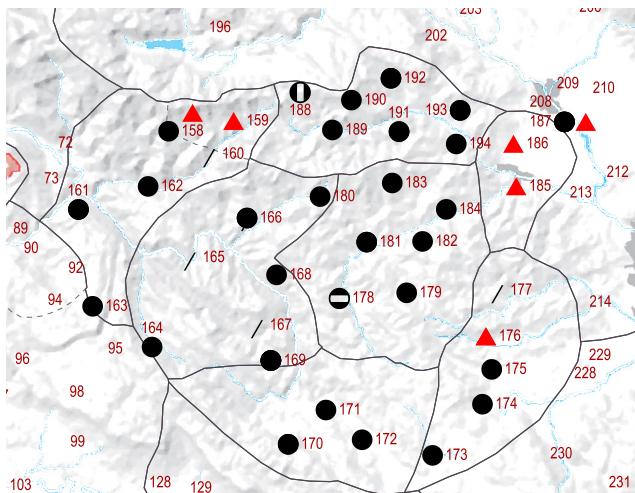
Slika 3: Areal krajšanja dolgih visokih samoglasnikov: izsek iz karte za vzorčno vprašanje V742(a).03 sv/i/nja (skupaj s selškim narečjem gorenjske narečne skupine)

Legenda: △ i:, ▲ i, ▲ i̯, ▲ i:, ● e (položajni odraz)

5.2 Ejevsko ikanje, prehod nenaglašene *e* v *i*, ni splošna značilnost horjulskega narečja, ampak horjulskega krajevnega govora (sam areal naj bi poleg Horjula obsegal govore krajev Zaklanec, Podolnica, Brezje, Ljubgojna, Vrzenec in Šentjošt, Logar 1959: 7; 1993: 117), škofjeloškega narečja in dela baškega podnarečja. Za tu obravnavane govore prim.: T176 *primá:kne*, *misù:*, *lipù:*, *tiù:*, *niù:*, *bisè:da*, *nivè:sta*, *čipí:na* = črepinja, *lisní:ka*, *liví:ca*, *sédit* = sedeti, *vi:dít* = videti;¹⁷ T185 *pri'ma:kne*, *mi'só:*, *ti'ló:*, *ni'bó:*, *bi'sè:da*, *ni'vè:sta*, *li'vica*, *si'dè:t*, *dè:tila* = detelja, *'vé:žim*, *'pa:mit*, *'sò:sid*, *pi'pè:u*, *'ne:sim*, *'re:čim*; T186 *mi'só:*, *ti'ló:*, *ni'bè:sta*, *'sò:sid*, *'ne:sim*; ~ T187 *mi'sò:*, *ni'bò:*, *bi'sè:da*, *ni'bè:sta*, *li'vi:ca*, *pi'pè:u* (samo Oman 1963).

¹⁶ Prim. Logar 1981: 77: »/i:/ in /u:/ sta fonetično krajša kot drugi vokali.«

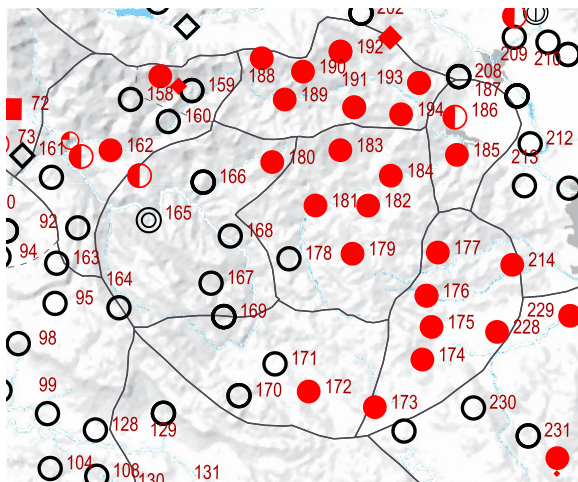
¹⁷ Za poljansko narečje je izpričan en sam primer v T179: *'vidít*.

Slika 4: Areal ejevsega ikanja: izsek iz karte za vzorčno vprašanje V737b(a).06 t/e/leta (skupaj s selškim narečjem gorenjske narečne skupine)

Legenda: ▲ i, ● e, ○ ē, ○ ə, / ni odgovora

5.3 Ohranitev zvanečih nezvočnikov na koncu besede. Vzhodna rovtarska narečja skupaj s selškim narečjem tvorijo strnjen areal ohranitve končnih zvanečih nezvočnikov v osrednjem slovenskem prostoru, ki je prek tolminskega in obsoškega narečja povezan s strnjenim koroškim arealom, ki pokriva ziljsko, rožansko in obirsko narečje.

Slika 5: Areal ohranitve končnih zvanečih nezvočnikov: primer izseka iz karte V781(b).02 -d (-d, -d, -t, -s), avtorica: Ema Štarkl

Legenda: ● d, ○ d̥, ○ d', ■ d, ◆ d̥, ○ t, ○ t'

6 SKLEP

Zaradi (enakomerne) pokritosti celotnega jezikovnega prostora so geolingvistični podatki v nacionalnem atlasu, kakršen je SLA, dragocen vodnik pri mikroraziskavah glasovja posameznih krajevnih govorov in narečij. Trenutna fonetična podatkovna zbirka omogoča osnoven, grob pregled sistemskih lastnosti govora. Natančnost teh podatkov pa je odvisna od razmerja med stopnjo narečne variabilnosti in ustreznosti gostote mreže krajev ter primerne strukture geolingvistične vprašalnice. Zadnje monografske obdelave čebranškega (Gostenčnik 2018b) in terskega narečja (Ježovnik 2022) jasno kažejo, da brez mikroraziskav ne moremo ustrezno razreševati klasifikacijskih vprašanj slovenskih narečij. Še toliko bolj to velja za področje rovtarskih narečij, o katerih je Ramovš (1953: 82) skoraj poetično zapisal, da »vsi členi kažejo isti način medsebojne povezanosti, ki pa se ne izraža morda v istih dialektičnih posebnostih, marveč v tem, da sta po dva sosedna člena izobrazila neko število, ki ju posebno ozko veže, ta vezava pa od člena do člena v zapadno-vzhodni smeri vzdržuje, ustvarja in zavira medsebojne skupne pojave, ki so torej tu drugi kot tam.« Tukajšnji oris priča, da je ustrezno zajetje gradiva na podlagi ankete SLA zahtevno zlasti pri obravnavi prehodnih in mešanih območij, kjer predvsem pri študentskih zapisih klasično pričakovanje enega odgovora na eno anketno vprašanje ne prinaša podatkov o dejanski strukturi variabilnosti govora, kar npr. potrjujejo štirje zapisi za T187 Zgornje Bitnje. Mreža raziskovalnih točk je preredka, da bi lahko na področju horjulskega in poljanskega narečja ustrezno zajela prepletanje gorenjskih in obsoško-idrijskih odrazov za slovenske sredinske samoglasnike.¹⁸ Šele natančna raziskava tega prekrivanja bi morda lahko odgovorila na vprašanje o razmerju med obema narečnima ploskvama in vprašanje o prvotnosti/drugotnosti dvoglasniških odrazov na območju sovпада sredinskih ejevskih in ojevskih samoglasnikov, do katerega je prišlo tudi v črnovrškem narečju in idrijskem krajevnem govoru (Rigler 1963: 53). Za pripravo nove karte slovenskih narečij so torej nujno potrebne dodatne fonetične raziskave vzhodnih rovtarskih narečij. Upamo, da bo po objavi serije fonetičnih kart iz projekta MEZ-ZANINE na spletni strani iSLA, ki je prevedena za leto 2026, k temu z novimi posnetki vzorčnih besed prispevala tudi občanska znanost.

VIRI IN LITERATURA

- Arhiv 26** = *Arhiv 26/1958–*, Arhiv Lingvistične/Dialektološke sekcije Inštituta za slovenski jezik.
Beguš 2011 = Gašper Beguš, Relativna kronologija naglasnih pojavov govora Žirovske kotline poljanskega narečja, *Slovenski jezik – Slovene Linguistic Studies* 8 (2011), 19–33.
Beguš – Jurgec 2021 = Gašper Beguš – Peter Jurgec, *Tone, stress, quantity, and quality: prosodic patterns and tonal wug-tests in Žiri Slovenian*, 2021, DOI: <https://doi.org/10.31234/osf.io/b7uj5> [predobjava].

¹⁸ S tem je povezano tudi vprašanje obstoja morebitnega logaškega podnarečja.

- Benedik 1971** = Francka Benedik, *Pungert*, 1971 [T185, zapis po vprašalnici za *Slovenski lingvistični atlas*, rokopis; hrani Oddelek za dialektologijo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU].
- Benedik 1981** = Francka Benedik, *Škofjeloški govor*, magistrska naloga, Ljubljana: Univerza Edvarda Kardelja, Filozofska fakulteta, 1981.
- Benedik 1984** = Francka Benedik, O nastanku škofjeloškega govora, *Loški razgledi* 31 (1984), 29–32.
- Benedik 1989** = Francka Benedik, Fonološki opis govora vasi Bukov Vrh, v: *Zbornik razprav iz slovanskega jezikoslovja: Tinetu Logarju ob sedemdesetletnici*, ur. Franc Jakopin, Ljubljana: SAZU, 1989, 31–44.
- Benedik 1990** = Francka Benedik, Narečja na Loškem, *Loški razgledi* 37 (1990), 61–68.
- Benedik 1995** = Francka Benedik, O nastanku škofjeloškega govora, *Hrvatski dijalektološki zbornik* 9 (1995), 25–30.
- Benedik 1997** = Francka Benedik, Fonološki opis govora vasi Pungert, *Jezikoslovni zapiski* 3 (1997), 157–166.
- Benedik 2006** = Francka Benedik, Godeški govor, v: *Godešič skozi tisočletje: 1006–2006*, ur. Judita Šega, Godešič: Odbor za praznovanje tisočletnice Godešiča, 2006, 202–224.
- Debeljak 1990** = Romana Debeljak, *Poljane nad Škofjo Loko*, 1990 [T181, zapis po vprašalnici za *Slovenski lingvistični atlas*, rokopis; hrani Oddelek za dialektologijo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU].
- Fojkar 1964** = Barbara Fojkar, *Gabrak*, 1964 [T184, zapis po vprašalnici za *Slovenski lingvistični atlas*, rokopis; hrani Oddelek za dialektologijo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU].
- Gostenčnik 2018a** = Januška Gostenčnik, Umik novega dolgega akuta v slovenskih narečjih, v: *Škrabčevi dnevi 10: zbornik prispevkov s simpozija 2017*, ur. Aleksandra Bizjak Končar – Heleina Dobrovoljc, Nova Gorica: Založba Univerze, 2018, 70–75.
- Gostenčnik 2018b** = Januška Gostenčnik, *Krajevni govori ob Čabranki in Zgornji Kolpi*, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2018 (Linguistica et philologica 36).
- Greenberg 1987** = Marc Greenberg, Prozodične možnosti v slovenskem knjižnem jeziku in slovenskih narečjih, *Slavistična revija* 35.2 (1987), 168–186.
- Ježovnik 2022** = Janoš Ježovnik, *Glasovne in naglasne značilnosti terskega narečja*, Ljubljana: Založba ZRC, 2022 (Linguistica et philologica 43).
- Jurjevič 1982** = Marija Jurjevič, *Lučine*, 1982 [T179, zapis po vprašalnici za *Slovenski lingvistični atlas*, rokopis; hrani Oddelek za dialektologijo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU].
- Kavčič 1966** = Almira Kavčič, *Leskovicca*, 1966 [T180, zapis po vprašalnici za *Slovenski lingvistični atlas*, rokopis; hrani Oddelek za dialektologijo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU].
- Kenda-Jež 2023** = Karmen Kenda-Jež, Fonetična transkripcija, v: *Slovenski lingvistični atlas 3.1: kmetovanje: orodje, pravila – atlas*, ur. Jožica Škofic – Mojca Kumin Horvat – Karmen Kenda-Jež, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2023, 30–35.
- Kenda-Jež 2025** = Karmen Kenda-Jež, *Eastern Route Dialects of Slovene: Common Slovene Vowel Reflexes* [zaključena zbirka raziskovalnih podatkov], 2025, DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17575084>.
- Kopač 1971** = Katjuša Kopač, *Zgornje Bitnje*, 1971 [T187, zapis po vprašalnici za *Slovenski lingvistični atlas*, rokopis; hrani Oddelek za dialektologijo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU].
- Križnar 1972** = Helena Križnar, *Zgornje Bitnje*, 1972 [T187, zapis po vprašalnici za *Slovenski lingvistični atlas*, rokopis; hrani Oddelek za dialektologijo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU].
- Logar 1946** = Tine Logar, *Horjul*, 1946 [T176, zapis po vprašalnici za *Slovenski lingvistični atlas*, rokopis; hrani Oddelek za dialektologijo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU].
- Logar 1947a** = Tine Logar, *Polhov Gradec*, 1947 [T177, zapis po vprašalnici za *Slovenski lingvistični atlas*, rokopis; hrani Oddelek za dialektologijo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU].
- Logar 1947b** = Tine Logar, *Poljane nad Škofjo Loko*, 1947 [T181, zapis po vprašalnici za *Slovenski lingvistični atlas*, rokopis; hrani Oddelek za dialektologijo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU].
- Logar 1947, 1953** = Tine Logar, *Logatec*, 1947, 1953 [T173, zapis po vprašalnici za *Slovenski lingvistični atlas*, rokopis; hrani Oddelek za dialektologijo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU].

- Logar 1948a** = Tine Logar, *Mala Ligojna*, 1948 [T175, zapis po vprašalnici za *Slovenski lingvistični atlas*, rokopis; hrani Oddelek za dialektologijo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU].
- Logar 1948b** = Tine Logar, *Javorje*, 1948 [T183, zapis po vprašalnici za *Slovenski lingvistični atlas*, rokopis; hrani Oddelek za dialektologijo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU].
- Logar 1948c** = Tine Logar, *Zgornje Bitnje*, 1948 [T187, zapis po vprašalnici za *Slovenski lingvistični atlas*, rokopis; hrani Oddelek za dialektologijo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU].
- Logar 1953** = Tine Logar, *Jugovzhodni rovtarski govori*, 1953 [preglednica glasovnih odrazov, rokopis; hrani Oddelek za dialektologijo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU].
- Logar 1959** = O razmerju med gorenjščino in horjuljskim govorom, *Razprave SAZU: Razred za filološke in literarne vede* 5 (1959), 3–11.
- Logar 1968** = Tine Logar, Glasoslovne in morfološke posebnosti v govorici sloveniziranih Nemcev, *Slavistična revija* 16 (1968), 159–168.
- Logar 1975** = Tine Logar, Izvenjezikovni vzroki za dialektizacijo slovenskega jezika, *Seminar slovenskega jezika literature in kulture* 11, Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti, 1975, 7–11.
- Logar 1981** = Tine Logar, Horjul (OLA 8), v: *Fonološki opisi srpskohrvatskih/hrvatskosrpskih, slovenačkih i makedonskih govora obuhvaćenih Opšteslovenskim lingvističkim atlasom*, ur. Pavle Ivič, Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, 1981 (Posebna izdanja LV), 79–85.
- Logar 1983** = Tine Logar, *Horjul*, 1983 [T176, zapis po vprašalnici za *Slovenski lingvistični atlas*, rokopis; hrani Oddelek za dialektologijo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU].
- Logar 1996** = Tine Logar, Rovtarska narečja [rokopis za objavo v *Enciklopediji Slovenije*], v: Tine Logar: *Dialektološke in jezikovnozgodovinske razprave*, ur. Karmen Kenda-Jež, Ljubljana: ZRC SAZU, Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša, 1996, 407–412.
- Logar – Rigler 1983** = Tine Logar – Jakob Rigler, *Karta slovenskih narečij*, Ljubljana: Univerzum, 1983.
- Oblak 1960** = Alenka Oblak, *Žabnica*, 1960 [T186, zapis po vprašalnici za *Slovenski lingvistični atlas*, rokopis; hrani Oddelek za dialektologijo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU].
- Oman 1963** = Matko Oman, *Zgornje Bitnje*, 1963 [T187, zapis po vprašalnici za *Slovenski lingvistični atlas*, rokopis; hrani Oddelek za dialektologijo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU].
- Ramovš 1931** = Fran Ramovš, *Dialektološka karta slovenskega jezika*, Ljubljana: Univerzitetna tiskarna, 1931.
- Ramovš 1935** = Fran Ramovš, *Historična gramatika slovenskega jezika VII: dialekti*, Ljubljana: Učiteljska tiskarna, 1935 (Znanstveno društvo za humanistične vede v Ljubljani, Dela I).
- Ravbar 1959** = Jelka Ravbar, *Vrhnika*, 1959 [T174, zapis po vprašalnici za *Slovenski lingvistični atlas*, rokopis; hrani Oddelek za dialektologijo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU].
- Rigler 1963** = Jakob Rigler, Pregled osnovnih razvojnih etap v slovenskem vokalizmu, *Slavistična revija* 14 (1963), 25–78.
- Rupar 1983** = Marija Rupar, *Bukov Vrh*, 1983 [T182, zapis po vprašalnici za *Slovenski lingvistični atlas*, rokopis; hrani Oddelek za dialektologijo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU].
- Stanonik 1972** = Marija Stanonik, *Dobračeva*, 1972 [T178, zapis po vprašalnici za *Slovenski lingvistični atlas*, rokopis; hrani Oddelek za dialektologijo Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU].
- Stanonik 1977** = Marija Stanonik, Govor Žirovske kotline in njenega obrobja, *Slavistična revija* 25.2–3 (1977), 293–309.
- Šekli 2009** = Matej Šekli, Merila določanja mej med slovenskimi narečji in podnarečji, v: *Slovenska narečja med sistemom in rabo*, ur. Vera Smole, Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009 (Obdobja, Metode in zvrsti 26), 291–318.

- Šekli 2018 = *Tipologija lingvogenez slovanskih jezikov*, Ljubljana: Založba ZRC, 2018 (Linguistica et philologica 37).
- Škofic idr. 2023 = *Slovenski lingvistični atlas 3.1: kmetovanje: orodje, opravila – atlas*, ur. Jožica Škofic – Mojca Kumin Horvat – Karmen Kenda-Jež, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2023.
- Škofic – Šekli – Kenda-Jež 2023 = Jožica Škofic – Matej Šekli – Karmen Kenda-Jež, Tonemski in netonemski govori, v: *Slovenski lingvistični atlas 3.1: kmetovanje: orodje, opravila – atlas*, ur. Jožica Škofic – Mojca Kumin Horvat – Karmen Kenda-Jež, Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU, 2023, 15.

SUMMARY

The Eastern Rovte Dialects in the *Slovenian Linguistic Atlas* (SLA)

Because the Rovte dialect group developed as a secondary dialect formation at the intersection of the Upper Soča/Idrija and Upper Carniolan dialect bases—an area where a higher degree of variability in linguistic phenomena is expected—the phonetic material collected for the *Slovenian Linguistic Atlas* (SLA) in this region can also be assessed in terms of its adequacy and the reliability of the areal representations created from these data. However, due to relatively early field recordings, particularly those made before the comprehensive revision of the SLA grammar questionnaire in 1961 or before significant new dialectological discoveries, such as the identification of a special system of pitch oppositions in the Žiri local dialect, the reliability of the material must also be evaluated from this perspective.

A comparison between the existing brief synthetic descriptions of the Eastern Rovte dialects (Logar 1993: 114–118; 1996; Šekli 2009: 305–306; 2018: 334–335) and the geolinguistic material for the SLA reveals that some generalizations about the characteristics of individual local dialects, which have been discussed in greater detail in dialectological literature, have been extended to the entire dialect. The most important corrections of these generalizations are as follows: (1) In the Horjul dialect, there is evidence of variation in the otherwise typically monophthongal reflexes of central vowels. According to the material for T174 Vrhnika, the reflexes **ô*-, **ē*-, **ē̇*-, **ē̇̇*-, **ē̇̇̇*-, and **ō*- are diphthongal, as in the Poljane dialect (*ijė*-, *uȯ*-), whereas the material from the control points confirms the variability of these reflexes in the wider area west of Horjul; (2) The classification of the locality T187 Zgornje Bitnje in the Škofja Loka dialect is questionable due to the Upper Carniolan reflexes of central vowels; (3) Among the Poljane dialect localities, T180 Leskovača and T184 Gabrk stand out due to the merger of central vowels into *iė*, *uȯ*, and *ė*-, *ȯ*- (Upper Carniolan reflexes), respectively. In the latter, numerous linguistic variants attested also indicate the transitional nature of the local dialect.

Only new fieldwork for the SLA in this area or the creation of a regional linguistic atlas could contribute to understanding the areal distribution of complex prosodic phenomena in the Poljane dialect, which could further clarify the structural characteristics of the dialect. Due to the uniform coverage of the entire linguistic area, the geolinguistic data in a national atlas such as the SLA serve as a valuable guide for micro-research on the phonetics of individual local dialects, even though the current phonetic database provides only a basic, rough overview of the systemic characteristics of dialects. In the future, special attention should be paid to transitional and mixed micro-areas, which, together with more detailed phonetic research on the Rovte dialects, will make it possible to produce a new map of Slovenian dialects.